

«Αφού δεν έκαναν σημαντικά πράγματα οι γυναίκες»: η παρουσία/απουσία των γυναικών στη σχολική Ιστορία»

Δρ Λούκας Περικλέους
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου
UCL, Institute of Education
Ημερίδα «Οι γυναίκες στην Ιστορία και τη
Διδασκαλία της»
Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου
18 Μαΐου 2024

Ένα πρόσωπο που πολύ λίγοι/λίγες ή και κανένας/καμιά ενήλικας δεν θα αναγνώριζε

Ο Κανόνας της σχολικής Ιστορίας

- Η δομή και οργάνωση της γνώσης περιεχομένου όπως παρουσιάζεται στα ΑΠ, τα σχολικά εγχειρίδια, τις επετειακές εκδηλώσεις κ.α.
 - Ιστορικά δεδομένα (γεγονότα, πρόσωπα, φαινόμενα, ιστορικές περίοδοι κτλ.)
 - Ο τρόπος με τον οποίο ιστορικά δεδομένα παρουσιάζονται και συνδέονται μεταξύ τους
 - Οι στόχοι τους οποίους η ιστορική εκπαίδευση επιδιώκει μέσα από την παρουσίαση των ιστορικών δεδομένων
- Όλα τα πιο πάνω στην περίπτωση του κανόνα προϋποθέτουν συνήθως την αποδοχή μιας συγκεκριμένης εκδοχής του παρελθόντος (συνήθως μια κυρίαρχης αφήγησης που συμφωνεί με τις επικρατούσες αντιλήψεις και ιδεολογίες μιας κοινωνίας)

Ο Κανόνας της σχολικής Ιστορίας

Εντός του κανόνα- Ιστορίες που λέμε	Εκτός του Κανόνα- Ανείπωτες ιστορίες
Πολιτική και στρατιωτική Ιστορία	Ιστορία της εκπαίδευσης, Ιστορία της τεχνολογίας, Ιστορία των επιστημών, Ιστορία των τεχνών, Ιστορία των γυναικών, Ιστορία της μετανάστευσης, Ιστορία κοινωνικών διεκδικήσεων κ.α.
Άνδρες	Γυναίκες, παιδιά
Πολιτικοί, στρατιωτικοί	Καλλιτέχνες/καλλιτέχνιδες, λογοτέχνες/λογοτέχνιδες, παιδαγωγοί, επιστήμονες
Εξελίξεις που εξηγούν σημερινές πολιτικές καταστάσεις	Εξελίξεις που εξηγούν τις σημερινές κοινωνικές καταστάσεις
Πολιτική/εθνική ταυτότητα	Κοινωνική ταυτότητα

Πολυξένη Λοϊζιάς: μια περίπτωση ανείπωτης ιστορίας

- Γυναίκα
- Εκπαιδευτικός
- Λογοτέχνιδα
- Φεμινίστρια

Έκθεση του Παρατηρητηρίου για τη Διδασκαλία της Ιστορίας στην Ευρώπη, Συμβούλιο της Ευρώπης (ΟΗΤΕ, 2023)

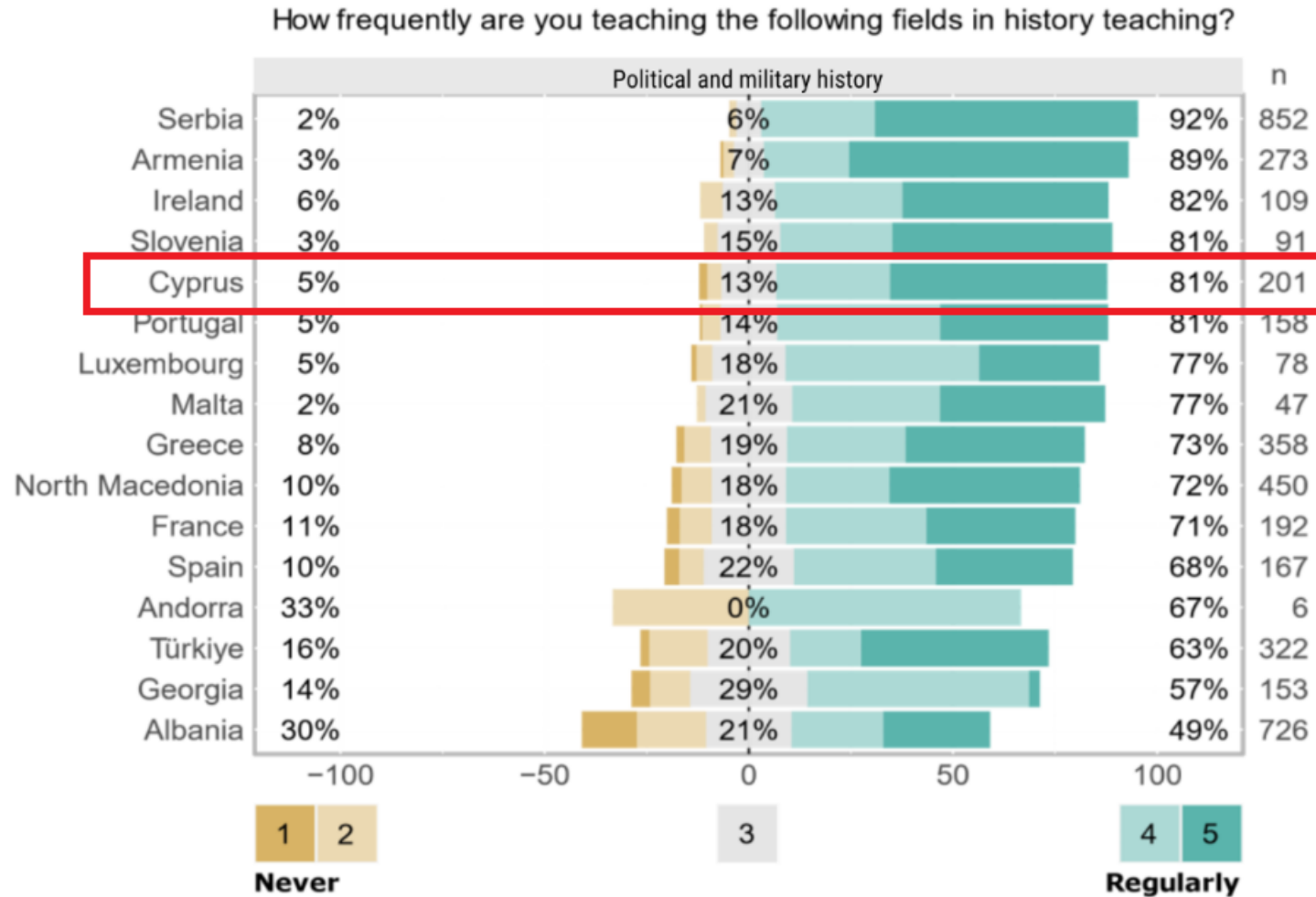
Table 6.2: Frequency of use of fields of history, as indicated by TES respondents⁶⁰

Item	Mean (sd)	Never and rarely (%)	Sometimes (%)	Almost always and regularly (%)	n
Political and military history	4.04 (1.11)	11.04	15.63	73.3	4 247
Social and economic history	3.73 (1.10)	14.36	24.32	61.31	4 247
Art history	3.11 (1.17)	32.28	30.91	36.8	4 247
History of minorities and cultures	2.99 (1.18)	37.34	29.83	32.82	4 247
Migration history	2.89 (1.12)	38.52	33.43	28.04	4 247
Environmental history	2.61 (1.20)	50.97	33.43	28.04	4 247
Gender history	2.51 (1.18)	53.8	26.11	20.1	4 247

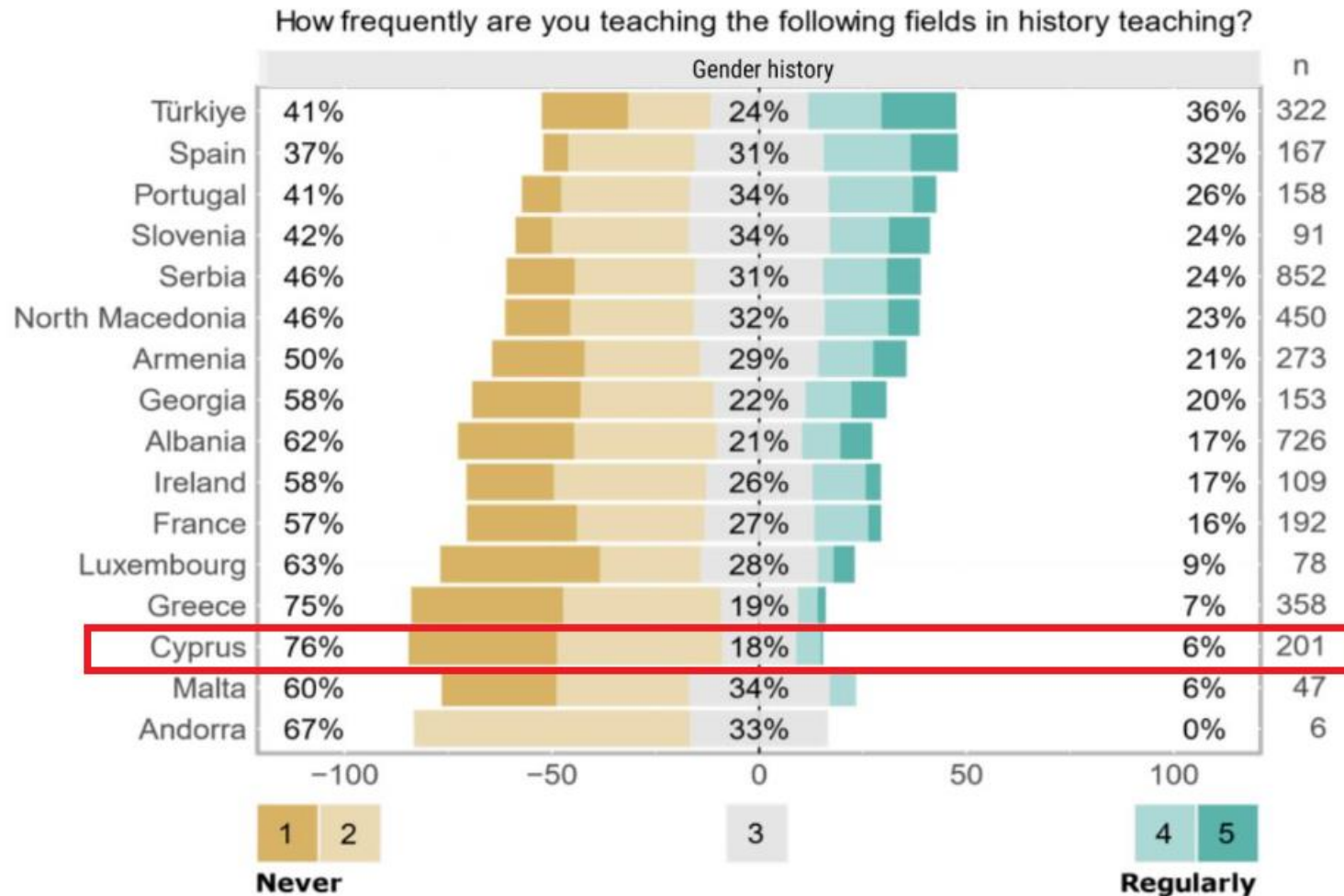
Note: The TES asked teachers, “How frequently are you teaching the following fields in history teaching??

Ranging from 1 (never) to 5 (regularly).”

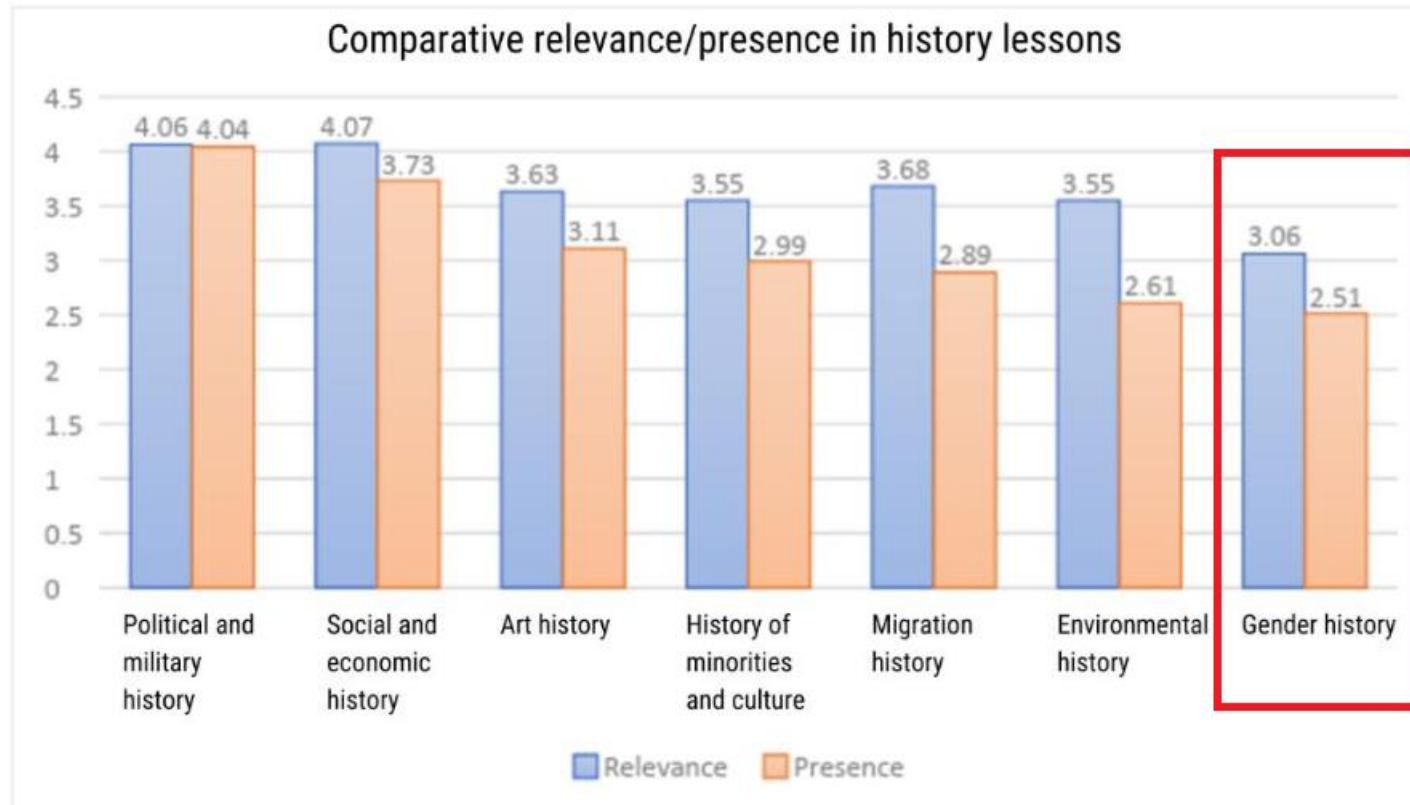
Έκθεση του Παρατηρητηρίου για τη Διδασκαλία της Ιστορίας στην Ευρώπη, Συμβούλιο της Ευρώπης (ΟΗΤΕ, 2023)

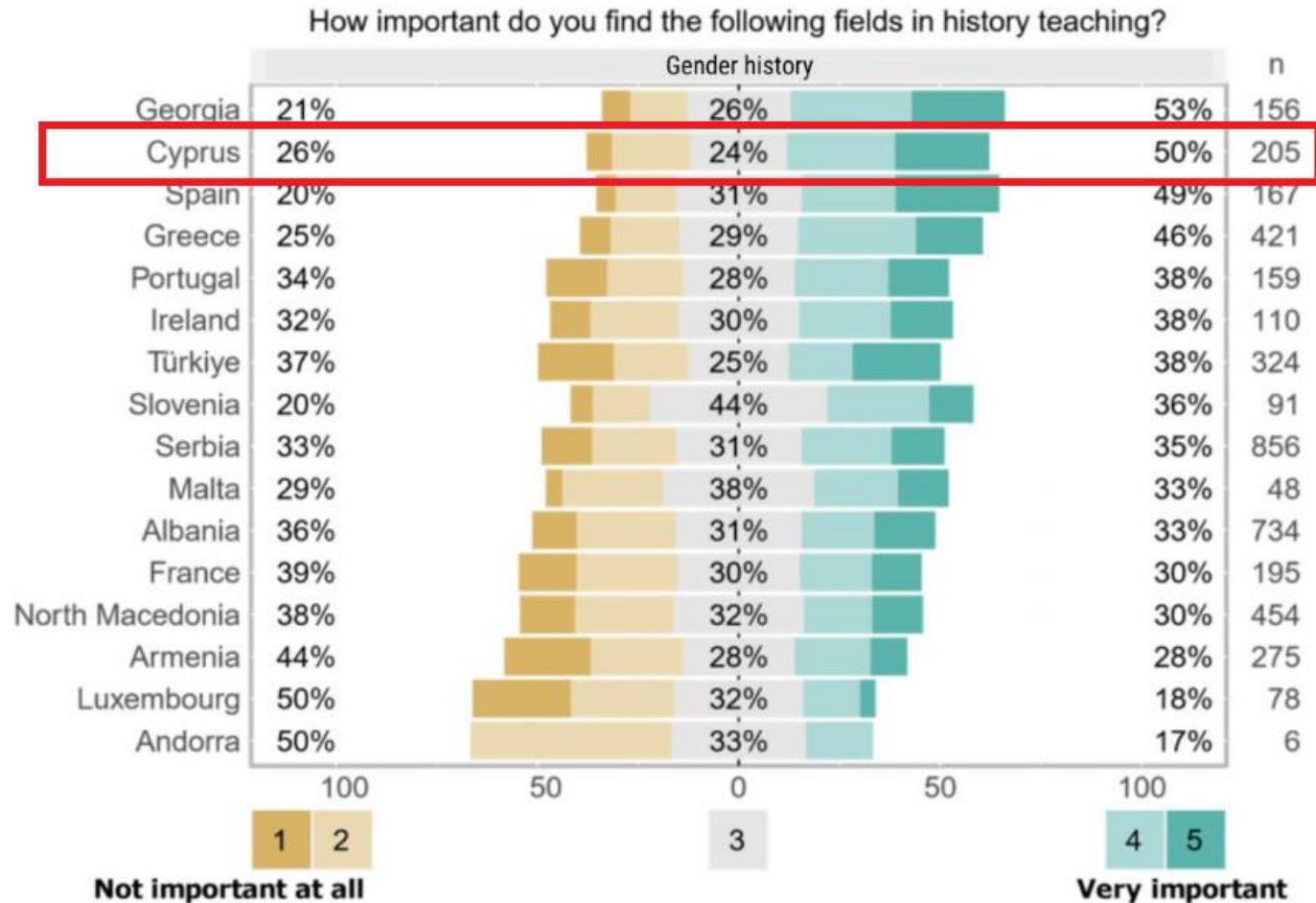
Έκθεση του Παρατηρητηρίου για τη Διδασκαλία της Ιστορίας στην Ευρώπη, Συμβούλιο της Ευρώπης (ΟΗΤΕ, 2023)

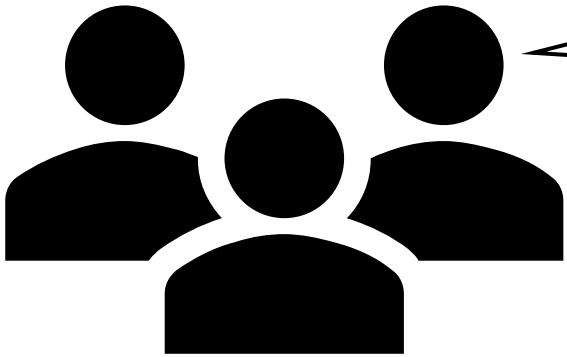

Έκθεση του Παρατηρητηρίου για τη Διδασκαλία της Ιστορίας στην Ευρώπη, Συμβούλιο της Ευρώπης (ΟΗΤΕ, 2023)

Έκθεση του Παρατηρητηρίου για τη Διδασκαλία της Ιστορίας στην Ευρώπη, Συμβούλιο της Ευρώπης (ΟΗΤΕ, 2023)

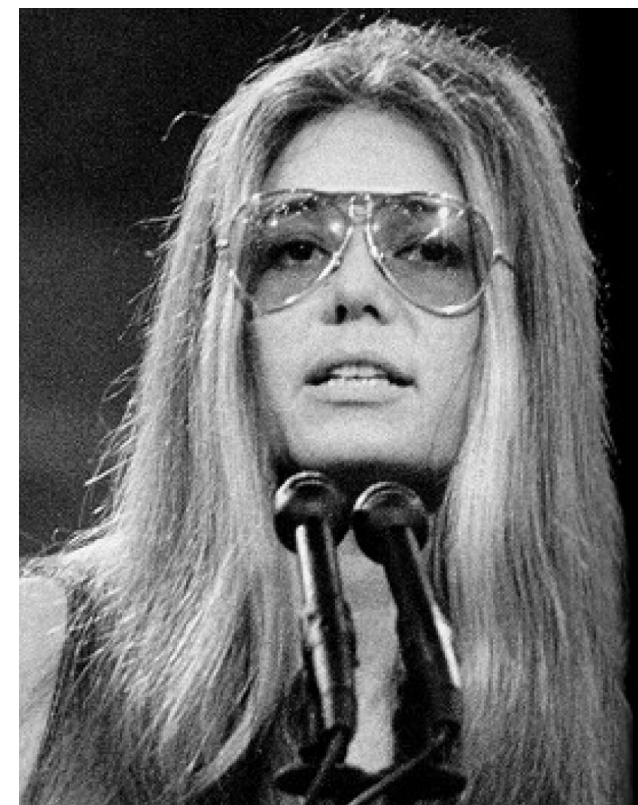

Είναι λογικό να
απουσιάζουν από τα
σχολικά εγχειρίδια οι
γυναίκες αφού δεν έκαναν
πολλά σημαντικά πράγματα
στο παρελθόν.

«Θα τολμούσα να υποθέσω ότι ο Ανώνυμος, που έγραψε τόσα πολλά ποιήματα χωρίς να τα υπογράψει, ήταν συχνά γυναίκα» (Virginia Wolf)

«Οι γυναίκες ήταν πάντα μέρος του παρελθόντος. Απλώς δεν ήμασταν μέρος της Ιστορίας». (Gloria Steinem)

Γιατί απουσιάζουν οι γυναίκες από τη σχολική Ιστορία;

- **Καθυστερημένη αναγνώριση των σπουδών για τις γυναίκες:** Επιστημονικά πεδία όπως οι σπουδές φύλου, που δίνουν έμφαση στους ρόλους και τις εμπειρίες των γυναικών, απέκτησαν σημασία σχετικά αργά στον 20ό αιώνα.
- **Μεροληψία στην ιστορική τεκμηρίωση:** Πολλές από τις ιστορικές αναφορές γράφτηκαν από άνδρες σε κοινωνίες που κυριαρχούνταν από άνδρες. Αυτό δημιούργησε προκατάληψη στην καταγραφή γεγονότων και επιτευγμάτων, συχνά εξαιρώντας ή υποβαθμίζοντας τη συνεισφορά των γυναικών.
- **Έλλειψη διαφορετικών προοπτικών:** Μέχρι πρόσφατα, το επιστημονικό πεδίο της ιστορίας κυριαρχούνταν από άνδρες και οι αφηγήσεις συχνά διαμορφώνονταν από ανδρική προοπτική, ενισχύοντας περαιτέρω την περιθωριοποίηση της γυναικείας συνεισφοράς.

Γιατί απουσιάζουν οι γυναίκες από τη σχολική Ιστορία;

- **Κοινωνικοί ρόλοι:** Παραδοσιακοί κοινωνικοί ρόλοι που περιόριζαν τις γυναίκες στον ιδιωτικό και οικιακό τομέα, οδηγώντας σε λιγότερες ευκαιρίες για τις γυναίκες να συμμετάσχουν σε δημόσιες, πολιτικές και οικονομικές δραστηριότητες που παραδοσιακά θεωρούνται σημαντικές από τους ιστορικούς.
- **Έμφαση στην πολιτική και στρατιωτική Ιστορία:** Τα προγράμματα σπουδών Ιστορίας και τα σχολικά εγχειρίδια συχνά δίνουν έμφαση σε πολιτικά και στρατιωτικά γεγονότα, τομείς στους οποίους οι γυναίκες είχαν λιγότερες ευκαιρίες συμμετοχής λόγω κοινωνικών περιορισμών. Αυτή η έμφαση παραμελεί τους ρόλους των γυναικών σε άλλες κρίσιμες περιοχές, όπως η κοινωνική μεταρρύθμιση ή η πολιτιστική παραγωγή.
- **Παραδοσιακές αντιλήψεις για την ιστορική σημαντικότητα:** Γεγονότα, φαινόμενα και προσωπικότητες που δεν προκάλεσαν άμεσες μεγάλες αλλαγές στην Ιστορία θεωρούνται ασήμαντα στην κατανόηση της ιστορικής εξέλιξης. Οι γυναίκες αποτελούν συνήθως μέρος διεργασιών που οδηγούν σε σταδιακές αλλά εξίσου σημαντικές αλλαγές

Γιατί οι γυναίκες έχουν θέση στη σχολική Ιστορία;

«Κάθε φορά που ένα κορίτσι ανοίγει ένα βιβλίο Ιστορίας χωρίς γυναίκες, μαθαίνει ότι αξίζει λιγότερο» (Margaret Mead)

«Το ποιος διατηρείται στη μνήμη και ποιος ξεχνιέται μπορεί μερικές φορές να πει περισσότερα για μια εποχή από τα ίδια τα γεγονότα της». (Rebecca Solnit)

Γιατί οι γυναίκες έχουν θέση στη σχολική Ιστορία;

- **Αμφισβήτηση στερεοτύπων:** Η ανάδειξη των ποικίλων ρόλων των γυναικών βοηθά στην αμφισβήτηση και την καταπολέμηση των στερεοτύπων για τους ρόλους των φύλων. Προάγει μια ευρύτερη κατανόηση των δυνατοτήτων πέρα από τους παραδοσιακούς ρόλους των φύλων.
- **Έμπνευση και εκπροσώπηση:** Η γνώση των επιτευγμάτων και των αγώνων των γυναικών παρέχει πρότυπα για όλα τα παιδιά. Τα κορίτσια μπορούν να δουν δυνατότητες για το μέλλον τους, ενώ τα αγόρια αποκτούν μεγαλύτερη εκτίμηση για τη συνεισφορά των γυναικών.
- **Ευαισθητοποίηση για την Ισότητα των Φύλων:** Η διδασκαλία της ιστορίας των γυναικών προωθεί την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις ιστορικές ρίζες της ανισότητας των φύλων. Οι μαθήτριες και οι μαθητές κατανοούν καλύτερα τις προκλήσεις που αντιμετώπισαν οι γυναίκες και την πρόοδο που έχει επιτευχθεί, ενθαρρύνοντάς τους να υποστηρίξουν την ισότητα.

Γιατί οι γυναίκες έχουν θέση στη σχολική Ιστορία;

- **Πληρέστερη κατανόηση της Ιστορίας:** Οι γυναίκες διαδραμάτιζαν πάντα σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση των κοινωνιών. Η συμπερίληψη της συνεισφοράς τους παρέχει μια πιο ολοκληρωμένη και ακριβή εικόνα των ιστορικών γεγονότων.
- **Εκπαίδευση για την πολιτότητα:** Η κατανόηση του ρόλου που έπαιξαν οι γυναίκες σε κοινωνικά κινήματα, τον πολιτικό ακτιβισμό και τις μεταρρυθμίσεις βοηθά τους μαθητές να γίνουν πιο ενημερωμένοι και δραστήριοι πολίτες.
- **Ιστορική σκέψη:** Η μελέτη της Ιστορίας των γυναικών ενθαρρύνει τα παιδιά να αναλύουν κριτικά τις προκαταλήψεις στις ιστορικές αφηγήσεις, να εκτιμούν την πολυπλοκότητα των ανθρώπινων κοινωνιών και να κατανοούν τις αντιλήψεις του παρελθόντος αλλά και το πώς αυτές αλλάζουν.

Πώς αλλάζουμε;

"Δεν μπορείς εύκολα να εντάξεις τις γυναίκες σε μια δομή που έχει ήδη κωδικοποιηθεί ως ανδρική· πρέπει να αλλάξεις τη δομή« (Mary Beard)

Πώς αλλάζουμε; - Γνώση περιεχομένου

- Εισαγωγή θεμάτων που έχουν να κάνουν με την Ιστορία των γυναικών στα αναλυτικά προγράμματα, σχολικά εγχειρίδια και τις πρακτικές των εκπαιδευτικών
 - Σημαντικές γυναίκες
 - Πτυχές της Ιστορίας στις οποίες συμμετείχαν οι γυναίκες (μετακίνηση από την προσήλωση στην στρατιωτική και πολιτική Ιστορία)
 - Θέματα από την Ιστορία των γυναικών (π.χ. φεμινισμός, διεκδίκηση δικαιώματος ψήφου)
 - Αλλαγές και συνέχειες στον ρόλο και τη θέση της γυναίκας

Πώς αλλάζουμε;- Επιστημολογική κατανόηση

- Ιστορική σημαντικότητα
 - Πολλαπλά κριτήρια σημαντικότητας πέρα από τα παραδοσιακά που αποκλείουν τις μη κυρίαρχες ομάδες
- Ιστορικές αναφορές- πηγές
 - Αναγνώριση των λόγων της απουσίας των γυναικών από αυτές
- Αλλαγές και συνέχειες
 - Σημαντικές αλλαγές αλλά και συνέχειες στη θέση των γυναικών
- Ιστορική ενσυναίθηση
 - Κατανόηση των αντιλήψεων και του ιστορικού συγκειμένου που όριζαν τη θέση της γυναίκας στο παρελθόν αλλά και στο σήμερα

Αν δεχτούμε ότι η μεγαλύτερη συνεισφορά της διδασκαλίας της Ιστορίας, αλλά και της εκπαίδευσης γενικότερα, είναι το ότι μας βοηθά να κατανοήσουμε το σήμερα και να δούμε τις προοπτικές και τους περιορισμούς του μέλλοντος, τότε η διδασκαλία των ιστοριών των γυναικών, αλλά και άλλων ανείπωτων ιστοριών, δεν είναι απλά μια επιλογή αλλά μια από τις βασικότερες μας ανάγκες.